स्थानमन्विष्यतां यत्राहमण्डकमोक्षणं करोमि (v. l. for प्रसवयोग्यं स्थानमन्विष्यताम्) PañcT. i. 124 (5) (124. 2)

अण्डकयुगल (aṇḍaka-yugala) *n.* a couple of eggs तस्मिन्नण्डकयुगले एकः शुकः KathāK. 33. 24.

अण्डकयुग्म (aṇḍaka-yugma) *n.* a couple of eggs तत्र संपूर्णदोहदा शुकी अण्डकयुग्मं प्रसूता KathāK. 33. 16.

अण्डकर्पर (aṇḍa-karpara) *n.* shell of the cosmic egg ये स्थिताः सत्यलोकोर्ध्वमधस्तादण्डकर्परात् । एका कोटिर्भवेत्तेषां पञ्चाशन्नियुतान्विता SamarāSū. 5. 90.

अण्डकविस्फोट (aṇḍaka-visphoṭa) *m.* breaking of an egg इयं मम सुहृच्चटिका दुष्टगजेनाण्डकविस्फोटेन पराभूता Pañcā. 91. 7.

अण्डकस्थिति (aṇḍaka-sthiti) *f.* number of the cupolas कनीयान्मध्यमार्धेनेत्यण्डकस्थितिरीरिता SamarāSū. ii. 89. 19 (57)

अण्डकापहार (aṇḍakāpahāra) *m.* carrying off the eggs टिट्टिभः प्रोवाच … पराभूतोऽहं समुद्रेणाण्डकापहारेण (v. l. for तेन … निवेदितं तदपत्यहरणजं दुःखम्) PañcT. 1. 127 (38) (136. 18)

अण्डकारक (aṇḍakāraka) *m.* a particular small bird पूत्यण्डस्तु । क्षुद्रपक्षिविशेषे स्यादण्डकारकसंज्ञके NānārthāSaṁ. ii. 153. 1206.

अण्डकारण (aṇḍa-kāraṇa) *n.* cause of the cosmic egg अप एव ससर्जादौ अप्छब्दोऽण्डकारणसमस्ततत्त्वप्रदर्शनार्थः S'rutaPra. ii. 209. 8 (*on* ii. 1. 1)

अण्डकाष्ठ (aṇḍa-kāṣṭha) *n.* [*w. r.* for *eraṇḍakāṣṭha* in DBHS]

अण्डकुक्षि (aṇḍa-kukṣi) *f.* inside or cavity of the egg मत्स्यादयश्च विविधा अण्डकुक्षौ विशेषतः…जायन्ते VāyuP. ii. 8. 305.

अण्डकोटरपुष्पी (aṇḍakoṭarapuṣpī) *f.* the plant *Convolvulus argenteus* (?) (v. l. अन्तःकोटर°) नीलरास्ना नीलवुह्रा इति ख्याता । इति काचिद्रत्नमाला [S'abdaKaDru.]

अण्डकोत्सेध (aṇḍakotsedha) *m.* height of the cupola द्विपदश्चाण्डकोत्सेधः SamarāSū. ii. 57. 9 (57)

अण्डकोश (aṇḍa-kośa) *m.* **1** scrotum, testicle मुष्कोऽण्डकोशो वृषणः AmaK. 1226; AbhidhāCin. 612; ViśvaPra. 6. 45; वृषणमण्डकोशः ManvaVi. 1398. 28 (*on* 11. 104); NānārthaMa. 68; ParaNā. 2177; ViśvaLoK. 5. 20; KośaKaTa. 2. 3317; KalpaK. 43. 211; S'abdaRaSaK. 226. 18; RājNi. 399. 4; सीमाण्डकोशः SiddhāKau. 157B. 2; LaS'abdeS'e. i. 519. 3; अण्डकोशौ च यत्नेन शस्त्रेणास्योपवेधयेत् Hastyāyur. 247. 17 (2. 40); **2** shell of the cosmic egg प्रमाणमण्डकोशस्य बाह्यान्तरभेदतः BhāgP. ii. 8. 16; स्थूलेऽण्डकोशे देहे ते … वैराजो धारणाश्रयः AdhyāRā. iii. 9. 35; BrahmSūBh.(Ma.) 7B. 4 (*on* i. 1. 20)

अण्डकोशक (aṇḍakośa-ka) *m.* scrotum, testicle [pw.]

अण्डकोशी (aṇḍa-kośī) *f.* scrotum अण्डकोशीश्रितास्तिस्रस्त्रिषष्टिर्जङ्घमाश्रिताः । …पेश्यः स्युः Hastyāyur. 450. 23 (3. 9)

अण्डकोष (aṇḍa-koṣa) *m.* **i** the cosmic egg प्रधाने क्षोभ्यमाने तु स देवो ब्रह्मसंज्ञितः । समुत्पन्नोऽण्डकोषस्थः MārkP. 46. 11; शातोदरं भगवतः … ध्यायेऽण्डकोषनिलयं तनुरोमरेखम् KalkiP. i. 7. 16; **ii** scrotum, testicle, TrikāS'e. ii. 6. 24; MediK. 99. 155.

अण्डकोषक (aṇḍakoṣa-ka) *m.* scrotum, testicle [PW, S'abdaratnāvalī in S'abdaKaDru.]

अण्डक्रम (aṇḍa-krama) *m.* sequence beginning with the form of an egg संकल्पाद्यात्मकान्मनसः सत्यं सत्याख्यमाकाशादिभूतपञ्चकमभिजायते । … भूतपञ्चकादण्डक्रमेण सप्त लोका भूरादयः MuṇḍUBh. 312. 1 (*on* i. 1. 8)

अण्डखण्ड (aṇḍa-khaṇḍa) *m.* egg-shell नभसि शीतमरीचिबिम्बम् । येनाण्डखण्ड इति निर्दुधुवेऽङ्गलग्नम् (तार्क्ष्येण) HarVi. 33. 40.

अण्डगज (aṇḍa-gaja) *m.* *Cassia tora* चक्रमर्दस्त्वेडगजो मेषाक्षोऽण्डगजः DhanvNi. 134. 21; स्याच्चक्रमर्दोऽण्डगजः RājNi. 135. 2; दृढबीजस्तरवटः खर्जूघ्नोऽण्डगजश्च सः KalpaK. 308. 531.

अण्डगत (aṇḍa-gata) *adj.* being (still) in the egg तानपास्य स तत्रैव जगाम लपितां प्रति । बालान्सुतानण्डगतान् मात्रा सह मुनिर्वने MahāBhā. i. 220. 17; तेन त्यक्तानसंत्याज्यानृषीनण्डगतान् वने । नाजहत् पुत्रकानार्ता जरिता MahāBhā. i. 220. 19.

अण्डगर्भ (aṇḍa-garbha) *adj.* being (still) in the egg तानपास्य स तत्रैव जगाम लपितां प्रति । बालान् सुतानण्डगतान् (v. l. अण्डगर्भान्) मात्रा सह मुनिर्वने MahāBhā. i. 220. 17; *m.* yolk of the egg महिषीमेढ्राण्डगर्भकालिङ्गः …वर्गोऽयं लोहकाठिन्यनाशनः RasRaSa. 10. 99.

अण्डघ्नी (aṇḍa-ghnī) *adj.* (*f.*) destroying the embryo यस्यास्त्वालक्ष्वमालग्नमण्डं प्रपतति स्त्रियाः । अण्डघ्नीमि(? रि)ति ह्याहुस्तां दारुणां जातहारिणीम् KāśyaS. 192B. 15.

अण्डचतुष्टय (aṇḍa-catuṣṭaya) *n.* **1** group of four eggs भिन्ने कोष्ठे शशाङ्काभं भूमावण्डचतुष्टयम् । आयुषः सावशेषत्वात् तूलराशाविवापतत् MārkP. 2. 38; **2** group of four spheres of the cosmos (called S'akti, Māyā, Prakṛti and Pṛthvī) निजशक्तिवैभवभराद् अण्डचतुष्टयमिदं विभागेन । शक्तिर्माया प्रकृतिः पृथ्वी चेति प्रभावितं प्रभुणा ParamāSā. 4; पार्थिवं प्राकृतं चैव मायीयं शाक्तमेव च । इति संक्षेपतः प्रोक्तमेतदण्डचतुष्टयम् MāliniT. 2. 49.

अण्डज (aṇḍa-ja) *adj.* [*f.* –ā] egg-born oviparous (आत्मा) अण्डजानि च जारुजानि च AitĀ. ii. 6. 9 (Ṣaḍguruśiṣya जरायु जारु); ChandoU. vi. 3. 1; अण्डजाः पक्षिणः सर्पा नक्रा मत्स्याश्च कच्छपाः । यानि चैवंप्रकाराणि स्थलजान्यौदकानि च ManuSm. 1. 44; जरायुजाण्डजानां च…भूतग्रामस्य…प्रभवं प्रलयं तथा ManuSm. (Mandalik Ed. 1. 2 + 1); अण्डजा उद्भिदाश्च … दिष्टक्षये स्वां प्रकृतिं भजन्ते MahāBhā. i. 84. 10; MatsyaP. 38. 10; MahāBhā. xii. 160. 20; xii. 185. 3; xiv. 42. 19; संस्वेदजाण्डजोद्भिज्जजरायुजानाम् … चक्षुषा वैशेष्यमुत्पादयति BhelaS. 80. 10 (*on* 4. 49); ये चाप्यज्ञातनामाण्डजाश्च (नैव भक्ष्याः) HārīS. i. 22. 11; चतस्रो योनयस्तत्र सत्त्वानामण्डजादयः AbhidhK. 3. 8; मनुष्याश्चतुर्विधाः । …अण्डजास्तावद्यथा क्रौञ्चीनिर्यातौ शैलोपशैलौ स्थविरौ मृगारमातुश्च द्वात्रिंशत्पुत्राः AbhidhKBh. 119. 5 (*on* 3. 9); तद् (योनिजं शरीरं) द्विविधं जरायुजमण्डजं च PadārthaSaṁ. 28. 4; जरायुजाण्डजादीनां वाङ्मनःकायकर्मभिः । युक्तः कुर्वीत न द्रोहम् ViṣṇuP. iii. 9. 27; VāyuP. ii. 4. 122; ii. 45. 48; अवारका ह्यण्डजा वा ते ह्यधर्मप्रसूतयः MārkP. 49. 17; नगरचतुष्पादाण्डजमनुजानां भयंकरं ज्वलनमाहुः BṛSaṁ. 46. 22; अण्डजान् स्वेदजान् वापि जीवान् पश्यति यान् सदा GauḍKā. 4. 63; वदन्ति …अण्डजामपरे सृष्टिं पद्मजामपि चापरे AhirbuS. 8. 6; आधिभौतिकम् जरायुजाण्डजस्वेदजोद्भिज्जेभ्यः सकाशादुपजायते SāṁkhyaKāBh. 1. 22 (*on* 1); AmaK. 2125; पोताण्डजजरायूना(? णा)मादितो गर्भसंभवः PadmP.(Ra.) 105. 149; त्रिशून्यसप्ताहुरथाण्डजानाम् (आयुः) VarāṅgaC. 6. 43; पेलवोपस्थिताण्डजाः । …श्रुतिदुष्टा मता गिरः Kāvyālaṅ(Bh.) 1. 49; जरायुजाण्डजस्वेदजोद्भिज्जाद्याश्चतुर्विधाः … तिष्ठन्ति जन्तवः SarvaVeSāSaṁ. 434; अण्डाज्जातमण्डजम् । अण्डजमेव आण्डजं पक्ष्यादि ChāndoUBh. 352. 11 (*on* vi. 3. 1); अण्डजानि पक्ष्यादीनि AitUBh. 292. 9 (*on* 5. 3); चतुर्विधे भूतग्रामे जरायुजाण्डज° … °लक्षणे BrahmS'ūBh.(S'aṅ.) 551. 11 (*on* iii. 1. 20); जन्मनि क्रमयोगो जरायुजाण्डजा इत्यादि वक्ष्यते ManuBh. 28. 7 (*on* 1. 42); चरास्तु त्रिविधाः प्रोक्ताः स्वेदाण्डजजरायुजाः … अण्डजाः पन्नगादयः S'āraTi. 1. 28; जरायुजैश्चाण्डजैश्च … गन्तव्यं हि यमालयम् VṛGautaSm. 522. 9(5); अण्डं बिम्बं तेन वेष्टितं जायते तदण्डजम् NyāyKa. 34. 18; अपि कीटपतङ्गा ये पशवः पक्षिणो मृगाः । स्वेदजाश्चाण्डजाश्चापि ह्युद्भिज्जाश्च जरायुजाः SkandP. viii(3). 63. 6 स्वेदोद्भिज्जास्तथाऽण्डजाः । मूर्ताश्चैवाप्यमूर्ताश्च VāmaP. 93. 8 (13); द्विजास्तु अण्डजाः सर्पा नक्रा मत्स्याः सकच्छपाः BhaviP. 7A. 18 (i. 2. 70); अण्डजाः पक्षिणः सर्वे नक्रा मत्स्याश्च भूपते PadmP. ii. 66. 7; v. 15. 261; जरायुजाण्डजोद्भिज्जस्वेदजैः सह स प्रभुः । … असृजल्लोके भूतग्रामम् SamarāSū. 4. 28; जरायुजाण्डजस्वेदजोद्भिज्जान्यखिलान्यपि पृथ्वीतत्त्वगतान्येव ĪśānS'iPa. ii. 1. 151; AbhidhāCin. 1355; जरायुजमण्डजम् … इति षट्प्रकाराणि तस्य जीवस्य शरीराणि Aparā. 979. 7 (*on* 3 83); अण्डजाः पक्षिमत्स्यसर्पादयः SthānṬ. 385. 14; अनावृष्टिः सौम्यवर्षे मृगाशुशलभाण्डजैः । सर्वसस्यवधः NāraS. 2(5). 3; प्रत्यक्षत : जरायुजाण्डजस्वेदजोद्भिज्जेषु … पञ्चमाहुतिसापेक्षत्वं नास्ति VedāntKau. 267. 10 (*on* iii. 1. 20); रोगोऽण्डजोऽङ्कुरोऽग्निः …स्वाश्रयमविनाश्य नैधन्ते Subhāṣi. 383; भूतानां त्रीण्येव बीजानि भवन्ति अण्डजं जीवजम् उद्भिज्जमिति SāṁkhyaPraBh. 142. 1 (*on* 5. 111); योनिजमपि द्विविधम्…जरायुजमण्डजं च SiddhāMu. 17. 1 (*on* 38); अण्डजानि अण्डेभ्यो जातानि (शरीराणि) VedāntPari. 296. 9; तत्त जरायुजाण्डज° … °भेदेन चतुर्विधम् MānaMe. 151. 9; वपुः …तदण्डजं पन्नगमीनपक्षिणाम् Vidvanmo. 4. 9; जरायुजाण्डजा स्वेदोद्भिज्जा जातिस्सुसङ्ग्रहात् S'ukraNī. 4(3). 13; सा स्वेदजाण्डजोद्भिज्ज° … °पोषणार्थम् … स्थिरा भूयात् EI. iv. 299. 15; अण्डजवंशप्रभव° … °कुलतिलकः EI. xi. 100. 16; xii. 323. 12; xii. 326. 14; xx. 102. 18; अण्डं तैजसमण्डजाश्च करिणो जन्मप्रभृत्यौष्ण्यतः … पङ्कादिभिर्हर्षिताः । तस्मात् … तोयमेव करिणां प्राणाः MātaLī. 11. 5; Vaija. 173. 2; DharK. 431; S'abdaRa.(Vā.) 3353; KośaKaTa. 2. 371; ParyāMu. 23. 112; KalpaK. 225. 98.

अण्डज (aṇḍa-ja) *m.* **1** bird **2** musk **3** Brahmā, the creator **4** name of a vowel of the prapañca Nyāsa **5** one of the disciples of the Yogācāryas **6** the sun **7** scorpion **8** silken garment **9** name of a yoga in Astrology **10** fish **11** pisces **12** lizard **13** snake **14** horse **15** iguana **1** bird लूनपक्षाविव द्विजौ (v. l. लूनपक्षाविवाण्डजौ) MahāBhā. v. 123. 20; तत्र तत्र मही कीर्णा विबर्हैरण्डजैरिव MahāBhā. vii. 95. 40; vii. 112. 6; x. 1. 38; छित्त्वा वृक्षादीनण्डजान् पशून् । मनुष्यास्तन्वते यज्ञान् MahāBhā. xii. 15. 28; xii. 76. 36; xiii. 60. 24 (v. l.); रुधिरार्द्रमुखा हृष्टा